

ipsam. Convertatur etiam ad ipsum timor tuus; quia perversus est timor omnis, quo metuis aliquid præter eum, aut non propter eum. Sic et gaudium tuum, et tristitia tua æque convertantur ad ipsum. Hoc autem ita fiet, si non nisi secundum eum doleas, aut læteris. Quid enim perversum **SIS** magis quam lætari cum male feceris, et in rebus pessimis exsultare? Sed et ea quoque quæ secundum carnem est tristitia, mortem operatur. Si pro tuo sive proximi peccato doles, bene facis, et hæc tristitia est ad salutem (*II Cor. VII, 10*). Si gaudeas ad munera gratiæ, hoc gaudium sanctum est, et securum gaudium in Spiritu sancto. Debes et in dilectione Christi fraternis congaudere prosperitatibus, et adversitatibus condolere, sicut scriptum est: *Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus* (*Rom. XII, 15*).

4. Verum ne ipsa corporalis quidem est parvipendenda conversio, quia spiritualis hujus adminiculum noscitur esse non parvum. Inde est quod in hoc loco Dominus cum dixisset: *In toto corde*, adjunxit protinus: *In jejunio*: quod utique corporis est. Volo tamen vos admonitos esse fratres meos, observandum illud non ab escis tantum, sed ab omnibus illicebis carnis, et universa corporis voluptate; imo vero jejunandum est longe amplius a vitiis, quam a cibis. Sed est panis a quo vos jejunare nolo, ne forte deficiatis in via: et si nescitis, panem dico lacrymarum. Sequitur enim: *In jejunio, et fletu et planctu*. Exigit enim planctum a nobis pœnitentiæ præteritæ conversationis; exigit fletum desiderium futuræ beatitudinis. *Factæ sunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte*, ait Propheta, *cum dicitur mihi quotidie: Ubi est Deus tuus?* (*Psal. XLI, 4*.) Parum ei placet hujus vitæ novitas, quæ necdum vetera plangit, necdum plangit admissa peccata, necdum plangit tempus amissum. Si non plangis, plane non sentis animæ vulnera, conscientiæ læsionem. Sed nec futura satis gaudia concupiscis, si non quotidie postulas ea cum lacrymis: minus tibi nota sunt, si non renuit consolari anima tua, donec veniant.

5. Addit deinde Propheta: *Et scindite corda vestra, et non vestimenta vestra*. Quibus verbis manifeste prior ille populus Judæorum et duritiæ cordis, et vanæ superstitionis arguitur. Crebra siquidem apud eos scissio vestium, sed non cordium esse solebat. Quando enim scinderentur corda lapidea, quæ non poterant nec circumcidi? *Scindite*, inquit, *corda vestra, et non vestimenta vestra*. Quis in vobis est, cujus voluntas circa unum aliquid solet obstinatior inveniri? Scindat cor suum gladio spiritus, quod est

verbum Dei: scindat illud, et in multas minutias festinet dispertiri. Alioquin non est converti ad Dominum in toto corde, nisi scisso corde. Donec enim illam unam accipias in Jerusalem, cujus est participatio in idipsum, multa interim tibi præcipiuntur; et si in uno offenderis, factus es omnium reus. *Spiritus Domini multiplex*, ait Sapiens (*Sap. VII, 22*), nec potest sequi multiplicem sine multiplici scissione. Audi denique hominem, quem secundum cor suum invenerat Deus. *Paratum*, inquit, *cor meum, Deus, paratum cor meum* (*Psal. LVI, 8*), *Paratum ad adversa, paratum ad prospera; paratum ad humilia, paratum ad sublimia; paratum ad universa quæcunque præceperis*. Vis pastorem ovium facere? vis constituere regem populorum? *Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum*. Quis ut David fidelis ingrediens, et egrediens, et pergens ad imperium regis? Et dicebat de peccatoribus: *Coagulatum est sicut lac cor eorum; ego vero legem tuam meditatus sum* (*Psal. CXVIII, 70*). Inde enim cordis duritia, inde mentis obstinatio, quia meditatatur quis non legem Domini, sed propriam voluntatem.

6. Scindamus itaque corda nostra, dilectissimi, quatenus integra proinde vestimenta servemus. Vestes enim nostræ virtutes sunt. Bona vestis, caritas; bona vestis, obedientia est. Beatus qui custodit vestimenta hæc, ut non ambulet nudus. Denique: *Beati quorum tecta sunt peccata* (*Psal. XXXI, 1*); et, *Charitas operit multitudinem peccatorum* (*I Petr. IV, 8*). Scindamus corda, sicut prædictum est, ut **SIS** hæc vestimenta integra servemus, quemadmodum integra salvata est tunica Salvatoris. Nec modo integram servat vestem scissio cordis, sed et talarem eam facit et polymitam, qualem a sancto patriarcha Jacob accepit filius, qui præ cæteris amabatur (*Gen. XXXVII, 3*). Hinc nempe virtutum perseverantia, hinc conversationis pulchræ discolor unitas. Hinc illa est gloria regis filiæ in fimbriis aureis, circumamicta varietatibus (*Psal. XLIV, 14, 15*). Potest tamen et aliter hæc scissio cordis intelligi, ut si quidem pravum fuerit, scindatur ad compunctionem. [*alias, confessionem*]; si durum, ad compassionem. Quidni scindatur ulcus, ut sanies effluat? Quidni scindatur cor, ut visceribus effluat pietatis? Utilis prorsus utraque scissio, ut nec clausam lateat peccati virus in corde, nec indigenti proximo claudamus viscera misericordiæ: ut et ipsi consequamur misericordiam a Domino nostro Jesu Christo, qui est super omnia Deus benedictus, in sæcula, Amen.

IN QUADRAGESIMA

SERMO III.

De jejunio Quadragesimæ.

1. Rogo vos, dilectissimi, tota devotione suscipite quadragesimale jejunium, quod non sola abstinentia commendat, sed multo magis sacramentum. Nam si devote usque modo jejunavimus, utique sancto hoc

tempore jejunandum nobis est multo devotius. Si quid enim additur ad solitum abstinentiæ modum, nunquid non valde indignum est, ut nobis onerosum sit quod Ecclesia portat universa nobiscum? Hactenus usque ad nonam jejunavimus soli: nunc usque ad vesperam jejunabunt nobiscum par iter univers

reges et principes, clerus et populus, nobiles et ignobiles, simul in unum dives et pauper. Hæc idcirco dixerim, fratres, ne quis forte turbetur a pusillanimitate spiritus, et jejunium præsens minori devotione suscipiat, dum se fortassis meminerit prioris quoque jejunii pondus satis difficile tolerasse. Hoc enim quantum potest laborat adversarius noster, ut holocaustum nostrum devotionis pinguedine vacuetur, ut et minus acceptum sit Deo, et conscientia nostra in spirituali gaudio minus exhilaretur: sicque de pusillanimitate tolerantiae, etiam conscientiae pusillanimitas generetur. Cujus astutias non ignorantes, tota, obsecro, adversus eum sollicitudine vigilemus: et quia hilarem datorem diligit Deus, et ipsa quoque conscientia nostra ampliori exinde fiducia sublevatur; ut devotiora sint nostra jejunia, sollicitate nobis totius Ecclesiae proponamus exempla.

2. Sed quid de his loquor, quos habemus in hac jejunii observatione consortes? quasi non multo excellentiores habeamus in ea duces, imo et consecratos. Quanta devotione suscipiendum est nobis, quod a sancto Moyse tanquam hæreditario jure traditur (*Exod. xxxiv, 28*), cui speciali præ cæteris prophetis prærogativa, facie ad faciem Dominus loquebatur? (*Exod. xxxiii, 11*.) Quanto fervore amplectendum est, quod Elias ille commendat (*III Reg. xix, 8*), igneo curru raptus in cælum? (*IV Reg. ii, 11*.) Ecce enim quam multa millia a diebus illis generalis conditio mortis invasit: Elias tamen usque adhuc, conservante Domino, manus ejus evasit. Jam vero si commendant jejunium præsens Moyses et Elias, quamvis magni, tamen conservi nostri; quantum commendat illud Jesus Dominus noster, qui et ipse diebus totidem jejunavit? (*Matth. iv, 2*.) Qualis ille est, non dicam monachus, sed Christianus, qui minus devote jejunium suscipit, quod ei tradidit ipse Christus? Denique tanto devotius imitandum nobis est, dilectissimi, Christi jejunantis exemplum, quanto certius est propter nos eum jejunasse, non propter se ipsum.

3. Jejunemus ergo, charissimi, et devote jejune-
mus sancto hoc Quadragesimæ tempore: ita sane ut noverimus quadragesimam nostram non solos quadraginta dies habere. Continuanda enim nobis est quadragesima **§§** cunctis diebus miseræ hujus vitæ, dum per auxilium gratiæ (quæ in quatuor Evangeliiis commendatur) necesse est nos Decalogum legis implere. Errant plane qui paucissimos dies istos ad pœnitentiam sufficere credunt, cum certum sit totum vitæ hujus tempus non nisi ad pœnitentiam institutum. *Quærite Dominum*, ait propheta, non solum quadraginta diebus, sed *dum inveniri potest; invoke eum, dum prope est* (*Isai. lv, 6*). Neque enim tunc erit invocandi tempus, quando nemini proximus erit Deus; sed aliis quidem præsens, aliis vero nimis valde remotus. Interim sane ex eo quod proximus dicitur, manifestum est quod nondum habetur: sed tamen haberi, et inveniri facile potest.

A Quis tibi videtur proximus fuisse illi qui incidit in latrones? Utique qui fecit cum eo misericordiam (*Luc. x, 36, 37*), Ergo quia toto hoc tempore misericordiae proximus est, *quærite Dominum, charissimi, dum inveniri potest; invoke eum, dum prope est*.

4. Verumtamen præsentis Quadragesimæ majore nobis est fervore quærendus, quæ non solum pars, sed et sacramentum est totius temporis hujus. Propterea si forte diebus cæteris studia nostra aliquatenus intepuerant, dignum est ut nunc in fervore spiritus recalescant. Quod si gula sola peccavit, sola quoque jejuset, et sufficit, Si vero peccaverunt et membra cætera, cur non jejunent, et ipsa? Jejunet ergo oculus, qui deprædatus est animam; jejunet auris, jejunet lingua, jejunet manus, jejunet etiam anima ipsa. Jejunet oculus a curiosis aspectibus et omni petulantia, ut bene humiliatus coerceatur in pœnitentia, qui male liber vagabatur in culpa. Jejunet auris nequiter pruriens a fabulis et rumoribus, et quæcunque otiosa sunt, et ad salutem minime pertinentia. Jejunet lingua a detractone et murmuratione, ab inutilibus, vanis atque scurrilibus verbis: interdum quoque, ob gravitatem silentii et, ab ipsis quæ videri poterant necessaria. Jejunet manus ab otiosis signis, et ab operibus omnibus, quæcunque non sunt imperata; sed et multo magis anima ipsa jejunet a vitiis, et propria voluntate sua. Etenim sine jejunio hæc cætera a Domino reprobantur, sicut scriptum est, *quia in diebus jejuniorum vestrorum voluntates vestræ inveniuntur* (*Isai. lviii, 3*).

SERMO IV

De oratione et jejunio.

1. Quia jejunii quadragesimalis tempus advenit, quod tota devotione suscipere moneo charitatem vestram; dignum reor aliquatenus exponere, quo fructu, et quemadmodum oporteat jejunare. Primum quidem, fratres, pro eo quod ab ipsis quoque licitis abstinemus, ea nobis, quæ prius commisisimus, illicita condonantur. Quid vero est condonari commissa, nisi jejunio brevi, jejunia redimi sempiterna? Gehennam enim meruimus, ubi nullus unquam cibus est, consolatio nulla, terminus nullus; ubi guttam aquæ dives postulat, et accipere non meretur (*Luc. xvi, 24-26*). Bonum ergo et salutare jejunium, quo redimuntur jejunia sempiterna et supplicia, dum redimuntur [alias, remittuntur] hoc modo peccata. Non solum autem abolitio est peccatorum, sed extirpatio vitiorum; non solum obtinet veniam, sed et promeretur gratiam; non solum delet peccata præterita quæ commissimus, sed et repellit futura, quæ committere poteramus.

2. Dicam et unum adhuc quod facile capiatis, sæpius, ni fallor, experti. Jejunium orationi devotionem et fiduciam donat. Et vide quemadmodum sibi invicem jejunium et oratio sociantur, sicut scriptum est: *Frater adjuvans fratrem, ambo consolabuntur* (*Prov. xvii, 19*). Oratio virtutem impetrat jejunandi, et jejunium gratiam promeretur orandi.

Jejunium orationem roborat, oratio sanctificat jejunium, et Domino repræsentat. Quid enim jejunium nobis proderit, si relinquatur in terra? quod absit. Sublevetur ergo jejunium penna quadam **SS** orationis. Verum huic, ne forte minus sufficiat, alteram quoque necesse est sociari. *Oratio justii*, ait Scriptura, *penetrat cælos* (*Eccli. xxxv, 20, 21*). Sint ergo jejunio nostro, ut facile cælos penetret, aë duæ, orationis scilicet atque justitiæ. Justitia vero quæ est, nisi quæ cuique reddit quod suum est? Noli ergo quasi solum attendere Deum. Debitor enim es etiam prælatis, etiam fratribus tuis: nec vult Deus ut parvipendas, quos ipse minime parvipendit. Neque enim sine causa ait Apostolus: *Providentes bona non tantum coram Deo sed etiam coram hominibus* (*Rom. xii, 17*). Dicebas fortasse: Sufficit mihi si tantum Deus approbat quod ago: quæ mihi de humano cura judicio? Sed certus sis quod ei minime placeat, quidquid cum scandalo filiorum ejus, et contra ipsius feceris voluntatem, cui obedire tanquam ejus vicario oportebat. *Sanctificate*, inquit, *jejunium, vocate cætum* (*Joel. iii, 15*). Quid est enim cætum vocare? Unitatem servare, diligere pacem, fraternitatem amare. Superbus ille Pharisæus jejunium habuit, jejunium sanctificavit, qui nimirum jejunavit bis in Sabbato, et gratias egit Deo: sed non vocavit cætum, dicens: *Non sum sicut cæteri hominum* (*Luc. xviii, 11*); ideoque ala una nitens jejunium ejus non pervenit in cælum. Vos ergo, charissimi, lavate manus vestras in sanguine peccatoris, et omnino solliciti estote, ut alas duas habeat jejunium vestrum, sanctimoniam scilicet et pacem, sine qua nemo videbit Deum. *Sanctificate jejunium*, ut pura intentio et devota oratio divinæ illud offerat majestati: *Vocate cætum*, ut congruat unitati: *Laudate Dominum in tympano et choro* (*Psal. cl, 4*), ut concors sit mortificatio carnis.

9. Porro quia et de jejunio et de justitia aliqua diximus, dignum est ut de oratione quoque panca loquamur. Hæc enim quanto efficacior est, si fiat ut debet; tanto callidius impediri ab adversario solet. Interdum enim graviter impeditur oratio a pusillanimitate spiritus et timore immoderato. Hoc autem tunc solet fieri, cum sic cogitat homo propriam indignitatem, ut non convertat oculos ad divinam benignitatem. *Abyssus enim abyssum invocat* (*Psal. xli, 8*): abyssus luminosa, abyssum tenebrosam; abyssus misericordiæ, abyssum miseriæ. Profundum namque est cor hominis, et imperscrutabile. Sed si magna est iniquitas mea, multo major est, Domine, pietas tua. Ideoque cum ad me ipsum turbata fuerit anima mea, memor sum multitudinis misericordiæ tuæ, et respiro in ea: et cum introiero in impotentias meas (22), nolo memorari justitiæ tuæ solius.

4. Verumtamen sicut periculum est, si fuerit oratio nimis timida; sic in contraria parte non minus, imo et majus periculum est, si forte fuerit te-

(22) Hic variant scripti et editi. Quidam habent, *In potentias meas, nolo*, etc. Horstius habet, *tuas*,

meraria. De his qui sic orant, audi quid loquatur ad prophetam Dominus. *Clama*, inquit, *ne cesses: quasi tuba exalta vocem tuam* (*Isai. lvi, 1*), etc. *Quasi tuba*, inquit: quia in spiritu vehementi increpandi sunt temerarii. Me etenim quærent, qui semetipsos nondum invenerunt. Nec hoc dico ut peccatoribus auferam orandi fiduciam: sed volo eos orare, tanquam gentem quæ peccatum fecerit, non justitiam. Orent pro indulgentia peccatorum suorum in animo contrito et spiritu humilitatis, quemadmodum Publicanus ille: *Deus*, inquit, *propitius esto mihi peccatori* (*Luc. xviii, 13*). Temeritatem enim dico, quando is in cujus conscientia peccatum adhuc aut vitium aliquod regnat, ambulat in magnis et in mirabilibus super se, minus sollicitus pro periculo animæ suæ. Tertium periculum est, si sit oratio tepida, et non ex viva affectione procedens. Timida quidem oratio cælum non penetrat, quia restringit animum timor immoderatus, ut oratio, non dicam non ascendere, sed nec procedere queat. Tepida vero in ascensu languescit et deficit, eo quod non habeat vigorem. Nam temeraria ascendit, sed resilit; resistitur enim ei: nec tantum non obtinet gratiam, sed et meretur offensam. Quæ vero fidelis, et humilis, **SSS** et fervens oratio fuerit, cælum sine dubio penetrabit: unde certum est quod vacua redire non poterit.

SERMO V.

De triplici modo orationis.

1. Charitas, qua pro vobis sollicitus sum, fratres mei, cogit ut loquar vobis: et urgente ea multo sæpius loquerer, nisi tam multis occupationibus impediret. Nec mirum si sollicitus sum pro vobis cum inveniam in me ipso materiam multam et occasionem sollicitudinis. Quoties enim propriam miseriam et multimoda pericula cogito, haud dubium quin ad me ipsum conturbetur anima mea. Nec minor mihi sollicitudo est pro singulis quibusque vestrum, si tamen diligo vos tanquam me ipsum. Novit ipse qui scrutatur corda, quoties in corde meo propriæ sollicitudini præponderat sollicitudo vestra. Nec mirum si multa mihi sollicitudo est, et timor magnus conturbat me super omnibus vobis, quos video in tanta miseria et in tantis constitutos esse periculis. Ipsi enim, ut manifestum est, gestamus laqueum nostrum, ubique proprium circumferimus inimicum: carnem hanc loquor de peccato natam, in peccato nutritam; corruptam nimis ipsa origine, sed multo amplius prava consuetudine vitiatam. Hinc est quod tam acriter caro adversus spiritum concupiscit, quod assidue murmurat, et impatiens est disciplinæ, quod illicita suggerit, quod nec rationi obtemperat, nec inhibetur ullo timore.

2. Huic accedit, hanc adjuvat, hac utitur ad impugnandos nos callidissimus serpens, cui nullum aliud desiderium est, nullum studium, nullum negotium, nisi effundere sanguinem animarum. Hic est Sed nostra lectio melior, ut *impotentias* referatur ad pusillanimitatem.

qui jugiter machinatur malum, qui desideria carnis instigat, qui concupiscentiæ ignem naturalem quodammodo venenatis suggestionibus sufflat, illicitos motus inflammat; peccati occasiones parat, et mille nocendi artibus corda hominum tentare non cessat. Hic est qui manus nostras proprio cingulo alligat, et, ut dicitur, baculo nostro nos cædit, ut caro quæ data est in adjutorium, in ruinam nobis et in laqueum fiat.

3. Sed quid prodest indicasse pericula, si nulla consolatio, nulla adhibeantur remedia? Grande quidem periculum est, et gravis lucta adversus domesticum hostem: maxime cum nos advenæ simus, et ille civis: ille suam inhabitet regionem, nos exsules simus, et peregrini. Magnum quoque discrimen, adversus diabolicæ fraudis astutias tam crebros, imo continuos habere conflictus; quem nec videre quidem possumus, et quem nimis astutum fecerit tam natura subtilis, quam longa exercitatio malitiæ ejus. Verumtamen in nobis est, si vinci nolumus: et nemo nostrum in hoc certamine dicitur invitus. Sub te est, o homo, appetitus tuus, et tu dominaberis illi (*Gen. iv. 7*). Potest inimicus excitare tentationis motum: sed in te est, si volueris, dare seu negare consensum. In tua facultate est, si volueris, inimicum tuum facere servum tuum, ut omnia tibi cooperentur in bonum. Ecce enim inflammat inimicus desiderium cibi, vanitatis aut impatientiæ cogitationes ingerit, aut excitat libidinis motum: tu solummodo ne consenseris; et quoties restiteris, toties coronaberis.

4. Verumtamen negare non possumus, fratres, molesta sunt hæc, et periculosa: sed, et in ipso certamine, si viriliter resistimus, quædam pia tranquillitas de conscientia bona nascitur. Credo etiam, si cogitationes istas quam cito in nobis advertimus non patimur remorari, sed in spiritu vehementi animus adversus illas excitatur, quoniam inimicus confusus abscedet a nobis, nec tam libenter illi revertetur. Sed qui sumus nos, aut quæ fortitudo nostra, ut tam multis tentationibus resistere valeamus? Hoc erat certe quod quærebat Deus, hoc erat ad quod nos perducere satagebat: ut videntes defectum nostrum, et quod non et nobis auxilium aliud ad ejus misericordiam tota humilitate curramus. Propterea rogo vos, fratres, ut semper ad manum habeatis tutissimum orationis refugium, de qua etiam memini me paulo ante in fine sermonis esse locutum.

3. Verumtamen quoties de oratione loquor, verba quædam humanæ cogitationis audire mihi videor in corde vestro, quæ et ab aliis frequenter audivi, et nonnunquam expertus sum in corde meo. Quid enim est, quod licet nunquam ab oratione cessemus, vix unquam experiri videatur aliquis nostrum quis sit orationis suæ fructus? Sicut ad orationem accedimus, sic et redire videmur: nemo nobis respondet verbum, nemo quidquam donat, sed laborasse videmur incassum. Sed quid in Evangelio dicit Dominus?

A Nolite, ait, *judicare secundum faciem, sed justum judicium judicate!* (*Joan. vii, 24.*) Quod est autem justum judicium, nisi iudicium fidei? Quoniam justus ex fide vivit (*Habac. ii, 4*), Ergo iudicium fidei sequere, et non experimentum tuum: quoniam fides quidem verax, sed experimentum fallax. Quæ est ergo veritas fidei, nisi quod promittit ipse Filius Dei: *Quidquid orantes petitis, credite quia accipietis, et fiet vobis?* (*Matth. xxi, 22.*) Nemo vestrum, fratres, parvipendat orationem suam. Dico enim vobis quia ipse ad quem oramus, non parvipendit eam. Priusquam egressa sit ab ore nostro, ipse scribi jubet eam in libro suo. Et unum indubitanter et duobus sperare possumus, quoniam aut dabit quod petimus, aut quod nobis noverit esse utilius. Nos enim quid oremus sicut oportet nescimus: sed miseretur ille super ignorantia nostra; et orationem benigne suscipiens, quod nobis aut omnino non est utile, aut non tam cito dari necesse est, minime tribuit: oratio tamen infructuosa non erit.

6. Ita sane, si fecerimus quod monemur in psalmo, id est si delectemur in Domino. Ait enim sanctus David: *Delectare in Domino, et dabit tibi petitiones cordis tui* (*Psal. xxxvi, 4*). Sed quid est, o Propheta, quod tam absolute mones delectari in Domino, ac si ad manum nobis sit hujusmodi delectatio? Delectationem cibi, somni, quietis et cæterorum, quæ in terra sunt, novimus: Deus autem quam delectationem habet, ut in eo delectemur? Fratres mei, sæculares hoc dicere possunt, vos non potestis. Quis enim vestrum est qui non sæpe expertus sit conscientiæ bonæ delectationem? qui non gustaverit saporem castitatis, humilitatis, charitatis? Non est hæc delectatio potus, neque cibi, aut similis cujuslibet rei: delectatio tamen est, et major omnibus illis. Divina enim est, et non carnalis delectatio: et cum in his delectamur, plane delectamur in Domino.

7. Sed cansantur multi fortasse quod affectum hunc delectabilem et dulciorem super mel et favum rarius experiantur, mirum quia tentationibus interim exercentur: multoque viriliter agunt, si virtutes ipsas non pro delectatione, quam experiantur, sed pro virtutibus ipsis et pro solo beneplacito Dei tota intentione, etsi non tota affectione sectantur. Nec dubium quin optime compleat qui hujusmodi est, Prophetæ admonitionem, qua dicit: *Delectare in Domino*; quoniam non de affectu loquitur, sed de exercitio. Affectus enim ille beatitudinis est, exercitium vero virtutis. *Delectare*, inquit, *in Domino*: ad hoc tende, ad hoc conare, ut in Domino delecteris, *et dabit tibi petitiones cordis tui*. Sed considera quod *petitiones cordis* dixerit, quas approbat iudicium rationis. Nec habes unde causeris, sed unde magis toto affectu in gratiarum actione veriseris: quandoquidem tanta super te cura est Deo tuo, ut quoties ignorans quæris quod tibi inutile est, non te audiat super hoc, sed mutet illud utiliori dono. Sic et pater carnalis parvulo quærenti panem libenter porri-

git: quærenti cultellum, quem non necessarium putat, non consentit, sed magis panem ei quem dederat frangit, vel per aliquem **§§4** ministrorum frangi præcipit, ut nihil ille habeat periculi, nihil laboris.

8. Porro petitiones cordis in tribus credo constare, nec video quid præter illa electus quisque sibi debeat postulare. Duo quidem hujus temporis sunt, id est bona corporis et animæ, tertium vero beatitudo æternæ vitæ. Nec mireris quod bona corporis a Deo dixerim esse quærenda; quoniam ejus sunt corporalia omnia, sicut et spiritualia omnia bona. Ab eo ergo petendum et sperandum nobis est, unde possimus in ejus servitio sustentari. Verumtamen pro necessitatibus animæ orandum nobis est, et frequentius, et ferventius, id est pro obtinenda gratia Dei, animæque virtutibus. Sic et pro vita æterna tota pietate et toto nobis orandum est desiderio, ubi nimirum corporis et animæ plena et perfecta sit beatitudo.

9. In his ergo tribus, ut cordis petitiones sint, tria nobis sunt observanda. Nam et in prima quidem superfluitas, et in secunda impuritas, et elatio interdum subrepere solet in tertia. Nonnunquam enim temporalia quæri solent ad voluptatem, virtutes ad ostentationem; sed et vitam æternam fortassis aliqui non in humilitate quærent, sed tanquam in fiducia suorum meritorum. Nec hoc dico, quin accepta gratia fiduciam donet orandi; sed non oportet ut in ea constituat quisquam fiduciam impetrandi. Hoc solum conferunt hæc prima [alias, præmissa] dona, ut ab ea misericordiæ quæ tribuit hæc, sperentur etiam ampliora. Sit ergo oratio quæ pro temporalibus est, circa solas necessitates restricta; sit oratio quæ pro virtutibus est animæ, etiam ab omni impuritate libera, et circa solum beneplacitum Dei intenta; sit ea quæ fit pro æterna vita, in omni humilitate, præsumens de sola (ut dignum est) miseratione divina.

SERMO VI.

De oratione Dominica (Matth. vi, 9-13.)

1. Voluntas Domini, fratres, quæ prius angelos creavit faciens eosdem, postmodum in eis facta beavit. Sicut enim Verbum quod erat in principio, carnem suspiciens dicitur, et vere dicitur, factum caro (Joan. I, 1, 14): sic voluntas illa æterna in angelo facta est, cum angelicam omnino in se absorbit voluntatem. Quidni dicatur facta in angelo cum angelica facta est? Hæc enim summa illius felicitatis est, hic voluptatis cœlestis torrens, quod divina voluntas ipsa facta est etiam angelorum: ut quemadmodum placet Deo universitas administrationis hujus, sic et ipsi in cunctis gaudeant, in omnibus delectentur. Hoc igitur oramus, ut hæc voluntas, sicut in cœlestibus facta est creaturis, fiat etiam in terrenis; ut sicut angelus, sic et homo adhærens Deo, unus cum eo spiritus sit. Sed heu me! quot obstacula separant, quot prohibent impedimenta! Objicit sese malitia mediam, objicit infirmitas, objicit con-

cupiscentia et ignorantia nostra. Inest enim nobis quasi a natura, magis autem ab exterminio naturæ affectio quædam pessima et libido nocendi, ut inextinguibilis inveniatur in miseris animabus nostris malitiæ delectatio. Quid vero longius a voluntate divina? Plane chaos magnum inter nos et illam firmatum est in hac parte: cum semper eum delectet prestare beneficia, et ingratis nobis e contra suggerat affectio crudelissima et innoxius velle nocere. Hinc omnis radix amaritudinis germinat, hinc invidiæ, hinc detractiones, hinc dissensiones pululant, hinc silvescunt inimicitæ. At hæc quidem germina virulenta præcidi semper necesse est falce justitiæ, qua videlicet extorquemus a nobis, ne cui faciamus quod nolumus nobis fieri; sed quæ volumus ut faciant nobis homines, et nos eis eadem faciamus. Eradicari tamem aut extirpari a cordibus nostris omnino non poterit malitia, donec in mundo fuerimus, qui totus positus est in maligno. Conteritur quidem **§§5** serpentis caput, sed frequenter experiri est calcaneo insidiantem.

2. Secundo loco ipsa quoque corruptibilis hujus infirmitate corporis præpedimur, ne voluntas nostra divinæ valeat cohærere. Nobis siquidem quod molestum sentimus, non potest non displicere; et frequenter in his voluntas nostra a divina dissidet voluntate: cui ne penitus adversetur, fortitudo est nobis necessaria, quæ secunda species est virtutis.

3. Nec sola impedit afflictio corporis: impedit et concupiscentia, quæ multiplicibus et inexplabilibus distrahimur desideriis. Quando autem poterit anfractuosa et angulis plena voluntas ei uniri quæ rectissima est, et omnimodis indistorta? Heu me! Domine Deus, quia undique mihi bella, undique tela volant, undique pericula, undique impedimenta! Quocumque me vertam, nulla usquam securitas est. Et quæ mulcent, et quæ molestant, timeo: et esuries et refectio, et somnus et vigiliæ, et labor et requies militant contra me. *Divitias et paupertatem ne dederis mihi*, orat sapiens (Prov. xxx, 8): nimirum quia utrobique laqueus, utrobique periculum. Quod si reprimit temperantia concupiscentiam (hoc quippe unicum in hujusmodi remedium est), erit quidem unio jam nonnulla, sed plena non erit. Hinc et Apostolus de se fatetur: *Ego ipse, ait, mente consentio legi Dei, carne autem legi peccati, quæ est in membris meis* (Rom. vii, 25, 23). Ex parte ergo cohæret, et ex parte dissidet, donec veniat quod perfectum est, et quod ex parte est evacuetur.

4. Quarta est ignorantia, quam et ipsam nobis plurimum obesse non ignoratis. Quo enim pacto voluntatem Dei præviam sequar, ubi ignoro eam? Cognosco autem tantum ex parte, et necdum sicut cognitus sum. Propterea inquirenda sunt nobis cum omni desiderio incrementa prudentiæ, ut magis ac magis notam faciat nobis Deus voluntatem suam, ut sciamus quid acceptum si est omni tempore. Sic virtutum consummatio, justitiæ, fortitudinis, temperantiæ et prudentiæ, unionem illam tam felicem

quam desiderabilem consummabit, ut sit nobis cum Deo una voluntas, et quæcunque ei placent, placeant simul et nobis: atque hæc nobis erit (ut de angelis supra dictum est) omnino perfecta jucunditas.

5. Oramus autem ut adveniat regnum Domini, quo videlicet nobis plena sit de regni potestate securitas. Quod autem petimus ut sanctificetur nomen ejus, omnino jam supra nos in ejus notitiam pergere concupiscimus. Ubi nimirum nobis in nobis et felix securitas, et segura felicitas fuerit, in eum qui supra nos est, tota jam spiritus vehementia rapiemur. *Sanctificetur nomen tuum.* Nomen ejus, gloria ejus Et illa quando non sancta? Fieri tamen dicitur sancta gloria ejus, cum in sanctitate glorificatur a nobis: sicut et voluntatem ejus, quæ æterna est, in nobis, ut nostra fiat, fieri postulamus. Hoc ergo primum fieri petimus quod maximum est, ut nobis gloriæ illius innotescat sanctitas illibata. Exinde quod ad nos spectat optamus, et regni potestatem propter securitatem, et voluntatis ejus in nobis perfectionem propter jucunditatem, Sed quia necdum illa perfectione gaudentes, non sine magno labore divinæ possumus obtemperare voluntati; opus est cibo ne deficiamus, opus est, inquam, pane quotidiano. Sæpius quoque aberrantes ab ea, et delinquentes, hoc est derelinquentes eam, necessario pro indulgentia supplicamus, dicentes: *Dimitte nobis debita nostra, etc.* At ne forte in eadem recidamus post acceptam veniam peccatorum, orandus a nobis idem ipse est, ne nos inducat in tentationem; sed magis educat nos, et liberet a malo. Amen.

☩ SERMO VII.

De peregrino, mortuo et crucifixo.

1. Felices, qui se præsentis sæculo nequam advenas et peregrinos exhibent, immaculatos se custodientes ab eo! Neque enim habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus (*Hebr. XIII, 14*). Abstineamus ergo a carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam, tanquam adveuæ et peregrini. Peregrinus siquidem via regia incedit; non declinat ad dexteram, neque ad sinistram. Si forte jurgantes viderit, non attendit; si nubentes, aut choros ducentes, aut aliud quodlibet facientes, nihilominus transit, quia peregrinus est, et non pertinet ad eum de talibus. Ad patriam suspirat, ad patriam tendit: vestitum et victum habens non vult aliis onerari. Beatus plane, qui suum sic agnoscit, sic deplorat incolatum, dicens Domino: *Quoniam advena ego sum apud te et peregrinus, sicut omnes patres mei (Psal. XXXVIII, 13)*. Magnum hoc quidem, sed forte gradus aliquis altior est. Nam peregrinus, etsi non admiscetur civibus, aliquando tamen delectatur videre quæ fiunt, aut audire ab aliis, aut ipse narrare quæ viderit: et his et hujusmodi, etsi penitus non retinetur, detinetur tamen et retardatur, dum minus memor patriæ, minori accelerat desiderio. Nam et tantopere [*Alias, tanto tempore*] potest in his delectari, ut jam non solum remoretur, et

minus cito veniat; sed et remanens ex toto, ne tarde quidem perveniat.

2. Quis igitur est magis alienus ab actibus sæculi, quam peregrinus? Profecto quibus dicit Apostolus; *Mortui enim estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo (Coloss. III, 3)*. Peregrinus nimirum potest facile occasione viatici plus quam oporteat, et detineri quærendo, et prægravari portando: mortuus, si desit etiam ipsa sepultura, non sentit. Sic vituperantes ut laudantes, sic adulantes audit ut detrahentes, imo vero nec audit, qui mortuus est. Omnino felix mors, quæ sic immaculatum servat; imo penitus alienum facit ab hoc sæculo. Sed necesse est ut qui non vivit in se, vivat Christus in illo. Hoc est enim quod ait Apostolus: *Vivo autem, jam non ego, vivit vero in me Christus (Galat. II, 20)*. Ac si diceret: Ad alia quidem omnia mortuus sum, non sentio, non attendo, non curo: si qua vero sunt Christi, hæc me virum inveniunt et paratum. Nam si non aliud possum, saltem sentio: placet quod ad ejus honorem fieri video, displicent quæ aliter fiunt. Magnus omnino gradus est iste.

3. At fortasse poterit aliquid adhuc superius inveniri. In quo ergo quæremus? In quo putas, nisi in eo de quo nunc loquebamur, qui raptus est usque ad tertium cælum? Quis enim prohibet tertium cælum dicere, si quem gradum supra istos poteris invenire? Audi igitur ipsum de hac tanta altitudine non in se gloriantem, sed dicentem: *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini Jesu Christi per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo (Galat. VI, 14)*. Non solum inquit, mortuus mundo, sed et *crucifixus*: quod est ignominiosum genus mortis. Ego illi, pariter et ipse mihi. Omnia quæ mundus amat, crux mihi sunt: delectatio carnis, honores, divitiæ, vanæ hominum laudes. Quæ vero mundus reputat crucem, illis affixus sum, illis adhæreo, illa toto amplector affectu. An non major iste est secundo et primo gradu? Peregrinus si prudens est, et non obliviscitur suæ peregrinationis, licet cum labore, transit, et non magnopere sæcularibus implicatur. Mortuus æque blanda hujus sæculi, sicut aspera spernit. Qui vero raptus est usque ad tertium cælum, crux illi est omne cui mundus inhæret; et his adhæret quæ mundo crux esse videntur. Quamvis in his verbis Apostoli illud quoque non incongrue possit intelligi, crucifixum ei mundum reputatione, ipsum vero mundo crucifixum compassionem. Crucifixum enim mundum videbat obligationibus vitiorum, et ☩ ipse crucifigebatur ei per compassionis affectum.

4. Pensemus nunc singuli in quo gradu quisque sit positus, et studeamus proficere de die in diem quoniam de virtute in virtutem videbitur Deus deorum in Sion (*Psal. LXXXIII, 8*). Maxime vero hoc sancto tempore in omni, obsecro, puritate conversari studeamus, ubi et certus, et brevis dierum numerus positus est, ne desperet humana fragilitas.

Nam si dicitur nobis: Omni tempore solliciti estote omnino ad custodiendam puritatem vestræ conversationis; qui non desperet? Nunc autem monemur, brevi dierum numero omnes aliorum temporum negligentias emendare, : ut vel sic gustemus dulcedinem perfectæ puritatis, et omni deinceps tempore in conversatione nostræ sanctæ hujus Quadragesimæ vestigia clara resplendeant. Conemur ergo, fratres, sanctum hoc tempus tota devotione suscipere, et nunc magis arma spiritualia reparare. Nunc enim generali quodam totius orbis exercitu contra diabolum Salvator congregitur: beati qui sub tali duce strenue militaverint. Toto siquidem anno domestica

regis familia militat, et assidua est in bellorum procinctu [*alias additur lucta*]; semel autem et certo tempore universum imperium generali congregatur exercitu. Felices vos, qui domestici meruistis esse, quibus dicit Apostolus: *Jam non estis hospites et advenæ, sed estis cives sanctorum et domestici Dei* (Ephes. II, 19). Quid igitur facturi sunt qui toto anno pugnare susceperunt, quando et ipsi rudes, et vocantes prius spiritualia arma arripiunt? Utique solito amplius solitæ opus est insistere pugne, ut magna quædam victoria regi nostro ad gloriam, nobis proveniat ad salutem.

IN PSALMUM XC, QUI HABITAT, SERMONES XVII (23), IN QUADRAGESIMA HABITI.

PRÆFATIO.

1. Considero labores vestros, fratres, non sine magno miserationis affectu. Quæro consolationem quam exhibere possim, et corporalis occurrit; sed ea non prodest quidquam, magis et obesse plurimum potest. Siquidem modica sementis detractio, non modicum messis est detrimentum: et si pœnitentia vestra minuatur miseratione crudeli, paulatim gemmis corona vestra privatur. Quid tamen agimus? ubi prophetæ farinula? (IV Reg. IV, 41.) Siquidem mors in olla est; et mortificamini tota die in jejniis multis, in laboribus frequenter, in vigiliis supra modum, præter ea quæ intrinsecus sunt contritio cordium, et multitudo tentationum. Mortificamini, sed propter eum qui mortuus est pro vobis. Quod si abundat tribulatio vestra pro eo, abundabit consolatio vestra per eum, ut in eo delectetur anima, quæ in aliis, renuit consolari. Apud ipsum namque ipsa quoque tribulatio magna quædam consolatio poterit inveniri Nonne enim certum est supra vires humanas, ultra naturam, contra consuetudinem esse quæ sustinetis? Alius igitur portat ista, ille sine dubio, qui secundum Apostolum portat omnia verbo virtutis suæ (Hebr. I, 3). Nonne ex hoc jam suo ipsius gladio inimicus perimitur, et magnitudo tribulationis, de qua tentare solebat, ipsa magis tentationes exsuperat, tanquam certissimum divinæ præsentis argumentum? Quid enim timendum nobis, si adest qui portat omnia? *Dominus protector vitæ meæ, a quo trepidabo?* (Psal. XXVI, 1. 1.) *Nam si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es* (Psal. XXII, 4). Quid est quod totam molem terræ sustinet? et universus orbis cui innititur? Nam si est **SSS** aliquid quod sustineat cætera, ipsum a quo sustinetur? Non invenitur nisi virtutis verbum omnia portans. Verbo enim Domini cæli firmati sunt, et spiritu oris ejus omnis virtus eorum (Psal. XXXII, 6).

2. Propterea, ut si vobis in verbo Domini conso-

latio, maxime his diebus, quibus (sicut omnino dignum est) aliquatenus major est labor vester; ut confido, non erit inutile tractare vobiscum aliquid de Scripturis sanctis, quod etiam aliqui vestrum roga-verunt. Unde nobis eligendus est psalmus ipse, de quo tentationis occasionem inimicus assumpsit (24). ut inde confringantur arma maligni, unde sibi usurpare præsumpsit. Propterea nolo vos ignorare, fratres, quoniam manifeste imitatores sunt inimici, quicumque de Scripturis sanctis aliquid non sancte usurpant, et detinent veritatem Dei in mendacio, sicut solent quandoque nonnulli. Cavete hoc, dilectissimi, quia prorsus diabolicum est, et de parte ejus se esse probant qui id faciunt, in suam ipsorum perniciem salutaria scripta pervertere molientes. Sed non modo plus immoror: sufficit, credo, breviter tetigisse. Jam de ipso, quem elegimus, psalmo aliqua præstante Domino disserere et explanare tentemus.

SERMO I.

De versu primo, « Qui habitat in adjutorio Altissimi, in protectione Dei cæli commorabitur. »

1. Quis sit divini inhabitator adjutorii, per non inhabitante illud melius potest agnosci. Tria siquidem eorum reperies genera: unum non sperantium, aliud desperantium, tertium frustra sperantium. Neque enim habitat in adjutorio Dei, qui non posuit Deum adiutorem suum, sed confidit in virtute sua, et in multitudine divitiarum suarum. Surdus namque est ad prophetæ vocem dicentis: *Quærite Dominum, dum inveniri potest; invocate eum, dum prope est* (Isa. LV, 6): et sola temporalia quærens, æmulari in malignantibus, pacem peccatorum videns; et elongatur ab adjutorio Altissimi, quod sibi ad hæc necessarium esse non reputat. Sed quid nobis de his quæ foris sunt judicare? Timeo, fratres, ne forte etiam sit in nobis, qui non habitet in adjutorio Altissimi, sed confidat in virtute sua et in multitudine divitiarum suarum. Forte enim fervorem ha-

tribus primis in unum coniectis. Habiti sunt post annum 1138, infra ex sermone 6.

(24) Quippe verbis psalmi 90 abusus est diabolus tentans Christum, scilicet versu 11.

(23) In codice Vaticano, num. 663, appellatur Liber in psalmum *Qui habitat*, constatque non sermonibus, sed capitibus 18. In quibusdam manuscriptis numerantur sermones duntaxat quindecim,